

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Odgovorni vrednik: *Dr. Janez Krizostom Pogacar.*

.L. 25.

V Četertik 21. Rožniga cveta.

1849.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za četrto nedeljo po bin-koštih. (Luk. 5, 1—11.)

Pri Genezarškim jezeru je bilo, ko so enkrat trume ljudi Jezusa obsule, de bi bile njegove nebeske nauke poslušale. Dva ribška čolna sta bila v kraji, Zveličar stopi v eniga, ki je bil Simonov, ga reče nekoliko od kraja odriniti, de bi bilo več ljudi moglo Učenika viditi in njegove nauke slišati. Zdaj se Jezus usede in uči ljudstvo s čolna.

Po razlagi svetih cerkvenih učnikov pomeni tukaj Simonov čoln, v katerim Jezus uči, sveto katolško cerkev, ki je bila svetimu Petru izročena, in v kateri sami se pravi nauki Jezusovi oznanujejo. Kdor toraj hoče pravi nauk Jezusov oznanovati, mora sam v tem Petrovim čolnu biti, in kdor hoče resnico slišati in zvediti, mora nauke, ki iz tega čolna, to je, od katolške cerkve pridejo, poslušati. Zunaj čolna svetiga Petra, ali zunaj katolške cerkve se pa le krivi, lažnjivi in zapeljivi nauki najdejo.

Takrat sta bila le dva čolna na Genezareškim morji, zdaj pa ne stojita dva čolna na morji našiga življenja, temuč veliko čolnov se nam ponuja, in vsak posebej nam obeta, de nas hoče srečno un-kraj morja, to je v večnost prepeljati. Veliko uč-nikov je zunaj katolške cerkve, kateri vsi pravijo, de resnico uče, de nas žeje srečne sturiti, in nas bodo tudi osrečili, če se jim le vdamo. Oni uče vse sorte nauke, kateri so si velikokrat eden dru-

gimu nasproti, le v tem so si ti učniki enaki, de se njih nauki človeškemu poželenju močno prile-gajo, in de so vsi naukam katolške vere nasprotui in sovražni. — V kteriga teh čolnov se bomo toraj podali? V tisti čoln se moramo podati, v katerim je Jezus, ki v njem sedi in uči večne resnice, in ta čoln je Petrov čoln, je katolška cerkev; v nobe-nim drugim čolnu Jezus ne uči, ampak v vsakim drugim čolnu je drug lažnjiv prerok in zapeljivec. „Kdor je od katolške cerkve odločen, pravi s. Au-guštin, „naj še tako lepo živi, vender samo za-voľjo tega, ker je od Kristusa ločen, ne bo živ-ljenja imel, temuč božja jeza ostane nad njim“.

Ko je bil Jezus nauke skončal, je rekel Si-monu na globoko voziti in mrežo na lov vreči. Ko so bili ribci to sturili, so zajeli veliko trumo rib, de se je mreža tergala, in de so oba čolna z ri-bami napolnili. — S tem čudežem je Kristus poter-dil resnico svojih naukov, in poslušavce prepričal, de je on res od Boga poslan učenik. Simon in nje-gova tovarša Janez in Jakob, kateri so se bili nad tem čudežem zavzeli, so tudi pri ti priči vse zapustili, in so za Jezusam hodili. — Med drugimi lepimi nauki vidimo pri tem čudeži tudi resnico: de imajo naše dela le takrat božji žegen pri sebi, kadar to, kar delamo, iz pokorsine do Boga in z zaupanjem v njega sturimo, kakor je Simon še le potem obilno rib vjel, ko je bil na povelje Jezusovo in z zau-panjem v njega mrežo vergel. Ako bi mi brez Boga in brez misel na njega celo svoje življenje delali

in se trudili, bi si nič zasluženja ne nabrali, kakor je Simon, dokler Jezus ni bil pri njem, celo noč delal in se trudil, in ni nič vjel.

Zveličar je rekel Simonu prestrašenimu od velikiga čudeža: „Nikar se ne boj, zakaj odslej boš ljudi lovil“. S temi besedami je hotel Jezus na znanje dati, de ima ta prečudni ribji lov tudi še drug, skrivin pomen. Čudež tega ribjiga lova je namreč podoba drugiga še večjiga čudeža, kateri je prečudno razširjanje Jezusove cerkve po njegovih apostelnih in njih naslednikih. Jezus je hotel s tem Simonu Petru reči: Nikar se ne boj, Peter, zakaj kar tukej v prečudnim lovu pred seboj vidiš, je podoba tega, kar se bo kdaj po tebi in tvojih tovarših, ki bote moji apostelni in učenci, v kraljestvu božjim na zemlji godilo. Kakor si zdaj na mojo besedo na globoko morje veslal, tam svojo mrežo vergel, in tako veliko trumo rib vjel, tako boš enkrat šel na mojo besedo po daljnim svetu, boš vsim narodam evangeli oznanoval, in brez števila veliko ljudi vsih narodov in vsih jezikov se bo v tvojo duhovno mrežo nabralo, kateri bodo moje nauke, sveto vero nase vzeli.

Sveti cerkveni učenci si mislijo v tem ribjim lovu podobo, iz ktere naj se učimo spoznati razširvanje svete vere, spreobnjenje ljudi skoz vero in dela duhovnih učencikov, njih prizadevanje in izhod njih truda. Simonov čoln, v kteriga je Jezus stopil, pomeni po njih razlagi keršansko cerkev, ktere poglavar je sveti Peter in njegovi nasledniki, Rimski papeži. Mreža, ki so jo ribči na lov vergli, je nauk svetiga evangelija, ki se po celim svetu oznanuje. Truma rib je brezštevila množica vernih kristijanov, kateri so iz Judov in nejevernikov pod pokoršino evangelskih nauk v čoln svete katolske cerkve potegnjeni. De se je mreža tergala, in de sta se čolna topila pomeni to, kar se je v prihodnjih časih svete cerkve godilo. Ko je že množica vernih brezštevila postala, pravi sveti Augustin, so vstali razpori in razpertije v cerkvi, kateri so jo velikokrat v nevarnost pripravili, de bi se bila potopila in bi bila poginila, ako bi je Jezus po svoji obljubi ne bil varoval in ohranil. Od kod pač pride toliko hudiga v sveti cerkvi, pravi ravno ta svetnik, kakor od tod, ker je veliki množici težko se ustaviti in ubraniti? Množica, ktere spačeno življenje je življenju pravih in svetih kristijanov toliko nasproti, vero velikokrat v nevarnost pripravi, de bi se kmalo potopila. Delo ribčev pri tem lovu je podoba dela in prizadevanja služabnikov svetiga evangelija. Po zapovedi Jezusovi in po njegovim napeljevanji naj delajo v čolnu svetiga Petra, de se v svojih naukih in v svojim življenji nikoli od katolske cerkve, ki je na svetiga Petra poglavarja postavljena, ne bodo

ločili. Pri oznanovanji evangelskih nauk naj se nikoli ne zanašajo na svojo moč, ali na svojo učnost, temuč le od Jezusa naj pričakujejo vselej pomoč in dober speh svojiga prizadevanja.

Simon Peter in njegovi tovarši „so vse zapustili, in so za njim, to je za Jezusom, šli“. Če je ta unajni čudež serca teh učencov toliko prevzel, de so vse zapustili, in za Zveličarjem hodili, koliko bolj more še le notrajna gnada svetiga Duha naše serca prevzeti, nas k pobožnosti in k lepimu življenju napeljevati, nas kakor z močno mrežo k Bogu potegniti! O de bi pač mi božjiga vabljenja nikoli ne zaničevali, de bi, kakor pravi sveti Pavl, dobriga duha v sebi nikoli ne zaterali, temuč se dali v sladke mreže in vezi božje ljubezni objeti!

Potočnik.

Lepa procesja na Dunaji.

Ni lepši opravila v celim keršanskim leti svete matere katolske cerkve, kakor je lepa procesja na Telovo (na svetiga rešnjiga Telesa praznik). Sveto Telovo je venec vsih svetnikov (praznikov); nevesta, sveta katolska cerkev obhaja vesel dan poroke svojimu božjemu ženinu, ki iz ljubezni do nje v prečudnim zakramenti altarja per njej prebiva vse dni do konca svetá. Za to se pa tudi vsaka še tako vboga farna cerkvica kakor premore po pražno obleče, postavi na poti altarja štiri, prijazne postaje štiri usmiljenimu Jezusu, kateri med svojo drago čedo kakor nebeški pastir v podobi kruha skrit blagoslovaje hodi. Ino kadar pobožni ljudje drugih pogernil nimajo, poljskih rož natergajo, Jezusu steze polepsati in pota potrositi, po kterih presveto rešno Telo nesó. Za toliko več bliša se pa vidi po velikih mestih, posebno pa v poglavitnim cesarskim mestu Dunaji, v kterim ni bilo tako imenitne procesje in je ne bo, kakor je bila letašno leto. Kakor vesela pa je bila procesja letas — tako žalostna je bila lani.

Velika derhal razujzdanih ljudi je lansko leto po vsih večih mestih, posebno pa na Dunaji vrela, in hotla sveto vero zatreti, cesarju tron — Bogu pa altarje podreti. Žalostno so pomnili pridni, goreči kristjani, kterih tudi na Dunaji veliko in pa prav pobožnih duš živi, kako se je per lanski lepi procesji neznano godilo, ktera je bila živa priča puntarskih ljudi, ki delajo z Bogom kakor z županom. Razpušeni narodni stražniki so v stolni cerkvi svetiga Štefana per velikim opravili stali, svoje zavihane klobuke na glavi, so žlabodrali, novice brali, clo tabak kadili, in se gerši zaderžali ko v kerčmi. Ni bilo viditi cesarja, ne pobožne cesarice v cerkvi; morala sta pobegniti v Tirolske planine med poštene katolske ljudi. Ni bilo v procesji imenitnih zlahtnikov prazno oblečenih, ne cesarskih

služavnikov blizo; bradati možaki so se pa po ulicah motali, in na mestu svitliga cesarja je neki Jud (židov, za avstrijsko cesarstvo Judež Iškarjot) prvi za presvetim rešnim Telesam v procesji hodil. Taka se je Telovo leta 1848 na Dunaji godila. Bog je pa tudi puntarsko mesto zapustil, ga s slepoto vdaril, in z kervavo šibo domače vojske otepal, kakor smo brali lansko jesen, in še zdaj pogoriša žalostno pričajo. Vsi verni katolčani so se torej letašne procesje iz serca veselili, in božjiga Telesa željno čakali, ljubimu Jezusu veliko žaljenje lanskiga leta po svoji moči zamestiti. Res je bilo častito opravilo, de ga ni bilo in blizo ne bo.

Trideset škofov in nadškofov iz vsih krajev in narodov avstrijskiga cesarstva je spremljalo presveto rešno Telo. Bili so štiri škofje iz Poljske, štiri iz Česke, trije iz Ogerske in Hrovaške zemlje. Pet jih je bilo iz Dalmacije, drugi so bili iz Tirola in iz naših krajev notrajne Avstrije, po dva in dva za redam svoje starosti. Drugih duhovnikov je bilo nad pol drugo sto.

O petih zjutraj se je lepa procesja začela. Rokodeli so se za svojim banderam verstili. Bilo je takih banderov in križev nad petdeset prav čedno ovenčanil. Za njimi so nastopili zapušeni otroci, katerim vladija za izrejo in poduk v srotiji skerbi. Velika versta je bila tih srotejev, fantev in deklic, ki ne poznajo očeta ne matere. Lepa pesem se je iz ust nedolžnih ubožcev razlegala božjimu Ljubeju malih. Za otroci so minili nastopili s svojimi križi; po tim so prišli duhovniki iz vsih osem in dvajset far (župnij) mesta in predmest v svojih mašnih oblačilah.

Ob sedmih so se svitli Cesar k velikimu opravilu pripeljali. Vsi škofje in nadškofje so jim do velikih vrat naprotje šli. Dunajski domač nadškof so Cesarju blagoslovljene vode podali za poskropiti. Častita kronana maša je bila po tem, per kateri so po svetim evangeliu tudi Cesarju evangelske bukve poljubiti dali, v lepo živo znamenje, de tudi kralji in cesarji svet evangelski nauk v časti imajo, kateri za vse ljudi besede večniga življenja ima. Lepo so godili, peli tudi, pa vem, de bi Slovencam taka goja ne bila všeč, katerim domača pesem: „Vsi ponižno počastimo“ itd., ali pa: „Hvali svet Odrašenika“ itd. veliko lepši sluje, pa tudi po pravici.

Po osmih se je duhovšina v procesjo vzdignila, z pevci stolne cerkve. Nastopili so imenitni gospodje, svoje služavnike po strani, goreče sveče pa v rokah. Pred svetim rešnim Telesam so šli škofje in nadškofje, katerim so po strani kaplani škofove kape nesli; poslednji med njimi so šli kardinal Solno-gradški nadškof, ki so apostolskiga poslanca tovarsa imeli. Za njimi so domač nadškof pod veličastnim nebam presveto rešno Telo nosili. Za sve-

tim rešnim Telesam so šli naš mlad cesar Franc Jožef, gorečo svečo v rokah. Za cesarjem so šli cesarjev oče viši vojvod Franc Karl in dva cesarjeva brata, in veliko drugih cesarskih služavnikov.

Po vsih ulicah so stali kojniki in pešci po verstih, po večih tergih pa trume vojšakov. Vojni godeci so veselo pesem vberali, ktera vsacimu Avstrijanu visoko serce povzdiga: „Bog ohrani nam Cesarja“ itd. Pač nam je potreba ne le peti, ampak tudi moliti in pomagati, kolikor premoremo, de svitli Cesar pravico zderžijo, in sovražnike svoje kakor tudi naše srečno premagajo, naj bi skoraj včakali zopet ljubiga miru, ki nam ga je potreba kakor vsakdanjiga kruha. Vsa Evropa se skoraj mesa, kervavi panti se po deželah snujejo, bratje se zoper svoje brate, sini nad svoje očete vzdigujejo, goljufni sleparji grejo po sveti od hiše do hiše, na jeziki sterd, v serci pa meč, ljudi nadražiti. Bog nam ohrani torej Cesarja, pa jim modre svetovavce in zveste služavnike daj!

Vse okna so bile gledačev polne, po ulicah se je ljudi terlo, veliki kupi radovidežev so stali po večih prostorah gledati lepo procesjo, ki take na Dunaji ni bilo in ne bo, naj bi le bila Bogu všeč, in lansko žaljenje božjiga Telesa zamesteno! — Lahko bo bravecov kdo sam per sebi rekel: Rad bi kdaj tako lepo procesjo tudi jaz vidil. Ne bodi nobenimu žal! Po deželi je manj bliša, pa zaupam de je v procesji več pobožnosti, je serc manj gorečih sveč, pa več gorečih serc, na ktere Bog milo gleda.

Zgodbe katoliške cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

Perva doba.

Začetik cerkve po Kristusu in aposteljnih.
29. Daljčno djanje s. Petra, njegov sedes v Rimu, perro preganjanje cerkve po Rimskih cesarjih.

Za prvo vstavljenje Kristusove cerkve zlasti med Judni ni nobeden aposteljnov toliko delal, kakor s. Peter, ki je bil prvi poglavar vsih vernikov postavljen. Po njem se je začela cerkev v Jeruzalemu, poterjene so bite nove cerkve po Judovski deželi, neverniki so bili po njem nar pred k veri Jezusovi poklicani; cerkev v Antiohii je on več let vladal, in cerkve v Mali Azii je velik del vstanovil: Rimska cerkev tudi njega imenuje svojiga začetnika. Tamkej v Rimu je s. Peter o svojim prihodu l. 42 svoj pastirski stol postavil, in tedej je bil noter do svoje smerti skozi pet in dvajset let pastir ali škof Rimske cerkve. Od tod je tudi prišlo, de je Rimska cerkev mati vsih drugih, in de so njeni pastirji tudi poglavarji cele Kristusove cerkve, očetje

vsih pravovernih kristijanov. Sicer bi nekteri krivoverski pisatelji ta prvi prihod s. Petra v Rimsko mesto radi utajili, de bi s tem tudi čast Rimskiga papeža overgli; pa nespametno je njih prizadevanje, zakaj enoglasno govore za to zgodbo gotove priče iz prvih časov, in terdi jo tudi god v njeni spomin v cerkvi od kdaj obhajan (namreč god s. Petra stola v Rimu). Pa apostelj se ni stanovitno v Rimskim mestu deržal; skerb za celo cerkev je na njem ležala. Najti je l. 44 v Jeruzalemu, kjer je roki kralja Herodeža le po čudeži odšel.

Pozneje pota s. Petra niso popolnoma znane, pa kolikor je od njega povedano, vse spričuje njega kakor perviga med aposteljni, in kakor začetnika in poterdoavca svete cerkve po vsih krajih, v kratkim kakor poglavarja cele Kristusove cerkve. Leta 51 je bil on spet v Jeruzalemu, ko je bil prvi zbor o prašanji, ali kristijane izmed nevernikov tudi Mojzesova postava veže. Tukej je s. Peter predaji sedež imel, in po njegovi besedi je bil v imenu s. Duha sklep storjen, de vernikam iz narodov ni noviga bremena s postavo Judovsko nakladati; temuč le velevati, de naj se zderže malikov, nečistosti, in jedi zadušeniga in kervi. Potem je pred ko ne tudi njega od sedeža njegoviga odvernilo povelje cesarja Klavdija l. 53, po katerim so mogli vsi Judje, in torej tudi Judovski kristijani, kateri se takrat po vnanjim še niso od drugih Judov razločili, Rimsko mesto zapustiti. Pa za cesarjem Klavdijem je prišel cesar Nero od l. 54 do 68; in tukej je po starih pripovedih apostelj spet v Rimu bil, ker je od ondod po svojim učencu s. Marku še dve poglavitni cerkvi vstanovil, namreč v Ogleji (Akvileji) takrat zlo imenitnim mestu nad Teržaškim morjem, in v Aleksandrii, glasovitim Egiptovskim mestu; za Oglej je l. 55 s. Hermagora perviga škofa posvetil. Po drugih svojih učencov je s. Peter pozneji še drugim cerkvam v Italii, Galii in drugej začetik dal; sam pa je še Antiohijo obiskal, in Evodija tam škofa namesti sebe postavil, in v Korintu je s s. Pavlam se snidoč keršansko družbo poterdil. Verne v Pontu, Galacii, Kapadocii, Bitinii in Azii pa je on kakor skerbin oec z dvema pismama iz Rima poterditi, in pred krivimi učniki obvarovati iskal; zadnje teh pisem je poslal kratko pred svojo smertjo, prvo pa nekoliko popred. Po njegovim napeljevanji je tudi s. Marka svoj evangeli v poterjenje vernikov spisal. Med drugim je s. Peter tudi zmagal krivoverca Simona copernika, kateri je bil svoje zmote celo v Rim prinesel.

Med tem se je aposteljnu čas približal, od kteriga mu je Gospod naprej povedal, de ga bo drugi opasal, in peljal, kamor sam ne bo hotel, to

je čas njegove častite smerti za Kristusovo voljo. Cesar Nero namreč silno neusmiljen in razujzdan vladar, kateri je še celo svojo mater ob življenje pripravil, je že l. 64 prvo hudo preganjanje kristijanov v Rimu začel; nalaš je bil dal Rimsko mesto zažgati, de bi ga bil potem lepši sozidal, in uzrok ognja je na kristijane pahnil. Več let je preganjanje terpelo, in silno hudo je bilo; kristijane so divjim zverinam raztergati dajali, na križe razpenjali, jih v vodo Tiberu, ki skozi Rimsko mesto teče, metali in potopljevali, ali s smolo oblite po noči kot svetila po mestu zažigali. Tudi po deželah zunej Rima so šle cesarske povelja, kristijane preganjati in celo njih imé zatreti. Veliko število marternikov je takrat sveta cerkev v svojo čast prejela, kterih imena so večidel neznane; vonder imé kristijanov ni bilo še zaterto, še le bolj se je razširilo. Takrat je prišel tudi s. Pavel zopet v Rim, in oba aposteljna sta verne poterdovala, Judam strašin konec njih mesta napovedovala, in nevernikam keršansko resnico in svetost oznanovala. Oba pa sta tudi vkupej v ječo prišla, in sta tudi ob enim dnevu za Kristusa smert prestala. Pred smertjo sta še imela veselje, dva svojih varhov, Procesa in Martinijana, in 47 drugih jetnikov k veri spreobrniti in kerstiti, kateri so vsi tudi martro za Gospoda prestali. Pravijo, de se je s. Peter na prigovarjanje vernih iz Rima hotel umakniti, de se mu je pa Kristus s križem na rami med potam prikazal. Ko ga je apostelj prašal, kam de gre, mu je Gospod odgovoril: Grem v Rim, de bi bil zate križan. Dobro je razumel s. Peter Jezusovo besedo, se je vernil nazaj v mesto, in je šel s serčnostjo in gorečnostjo smerti križa nasprot. Iz ponižnosti ni hotel tako križan biti, kakor njegov Gospod, temuč križan je bil z glavo navdol. Terpel je smert s. Peter l. 67 v Rimskim mestu v tisti strani, kjer so Judje prebivali, in njegovo častito truplo je bilo tam v pokoj djano, kjer zdaj veličastna cerkev po njegovim imenu stoji. Tudi vezi, s kterimi je bil apostelj v Jeruzalemu in v Rimu vklenjen, so spoštljivo v svoji cerkvi hranjene. Spomin njegove svete smerti se obhaja s s. Pavlam vred 29. Rožnika.

(Dalje sledi.)

Čuda božje v naturi rož in zeliš.

Nebo in zemlja sta polna božje časti. Miljarde zvezd, ki se po nezmernih širjavah nad nami sučejo, in iz nebeških visocin milo na nas doli blisketajo, nam jo oznanujejo na nebi. Brezbrojno število žival vsakiga plemena, ki napolni zrak in zemljo, morja in reke; čudo drevja, ki krasi hribe in doline, nam jo oznanuje na zemlji. In še narmanjši rastljine, rože in zeliša, vsak list,

ki ga veter maja, so pridgarji in oznanovavci božje časti, nam kažejo, ko vse druge velike stvari na nebi in na zemlji božjo vsigamogočnost, modrost, lepoto, dobroto, ljubezen in vedno čuječo previdnost. Na vsakim travniku, na vsakim griči najdemo govornikov na tavžente — rož in zeliš, ki nam kličejo: Poglej človek, kako mogočen, kako moder je Gospod, de nas je take stvaril; kako dober, de nas je tebi v prid stvaril; misli si, kako lep in blag de on sam biti mora, ki je nam toliko lepoto dal; ljubi ga, večno lepoto in neskončno dobroto; služi mu, kakor na njega povelje mi tebi v prid služimo. Te nježne stvarice so nam poverh še v priliko lep-pih čednost, in nas spodbadajo k pravičnemu življenju. —

Ozrimo se nekoliko po gričih in travnikah, kamur je Vsigamogočni te ljube stvarice po svoji dobroti naselil, oglejmo se po vertih, kamur jih je človekova skerb iz daljnih krajev preselila, in prepričali se bomo kmalo, de je temu tako. Nar pristojniši čas za ta prevdarik je pač zdaj v lepim poletji, ko natura vso svojo krasoto pred nami razgrinja. —

Velika, različna, neizrekljivo prijetna je krasota, ki se v vsaki roži, od ponižne violice do nar krasniši cvetlice od stopnje do stopnje razvija. Tu stojijo rože, ki le eno samo dišeče peresce imajo, tam vidimo druge, katerih cvet iz mnogih krasnih peres obstoji. Druge se nam kažejo, ko umetno storjene posode, druge so spodobljene na sliko metulov prečudno lepo pisanih, druge imajo podobo zvezd, čelad, kron, žarečiga sonca, in še druge so ko odperto žrelo živali, ko venec, piramide, kugle in na mnoge druge viže izražene.

Koliko reči je pa treba, de le ena sama roža svoje dišave krog sebe razširja! Koliko sokov si mora po zraku in po zemlji poiskati, koliko korenin, cev, sesavk, žilic, mrenic, prašnih nitik in drugih posod mora imeti! Posljati ji tudi mora, o Vsigamogočni! tvoje sonce svoje svetle žarke, iti mora dež in rosa pasti, hliditi morajo viharji, ki tvojo voljo izpolnjujejo (Psalm 148.), de mi travniki prijetni duh naprot dihlajo, in me spomladanske rožce razveseljujejo! O pač mora posebna postava biti, de izpelja velikost, moč, podobo, lišobo in neskončno različnost, ki jo v jezero in zopet jezero tih ljubih stvaric občudujemo, v vsaki od njih mora začetna moč prebivati, ki sok na se vleče, ga od korenine do verha po vsih delih razpelja, primerno razdeli, vedno mezi in krog po celi rastljiki goni. Mnoge sesavne posodvice se morajo na vsakim peresci brez preneha same odpirati in zapirati, de zlahne pervine od borovih ločijo, in tako prijetne dišave dijejo, ki našim počutkam toliko dobro denejo, brez katerih bi mnoge živali,

svoje hrane ne imele, in bi tudi zdravil za naše boleznine ne bilo.

Pogledamo pa njih lepoto po samim, kako moramo potem neskončno umetnost vsigamogočnosti občudovati, ki je na vsakim delici tako obilno razsuta! Denimo le navadno priprosto rožico pod mikroskop, zavzeli se bomo nad prečudno umetnim tkam, sličnim malam, brezštevilno mnogimi prašnimi zernci, ki so pri vsaki roži drugačni, pri vsaki pa prečudno razversteni. Zakaj pri enih rožah se te zernica kažejo ko kuglice, pri drugih so kodraste in želaste, kostanjevim ježicam podobne, pri drugih voglate, pri drugih lepo kupičaste in še pri drugih so vstrojene ko zvezdice ali kaka druga prav lična stvar. In kdo je v stani popisati lepoto, razstavo, različnost farb, ki jo mnoge rože se poverh svoje prečudne dišave imajo! — V resnici, Salomon v vsej svoji krasoti se ne sme z nobeno lilijo na polji primerjati. — In vunder po dobravah in polji na tavžente rož ocveti, de svojih dišav ne podarijo ljudem temuč le nježnim žužicam.

Neskončno tenko so tkane poverhje kožece vertničniga (gartrožniga) peresca, in vunder preživi med tema dvema kožicama eniga peresca čez poletje pušavniček — červiček limonaste farbe, ki si z svojimi špičastimi nožicami v tem svojim tesnim, za njega prostornim prebivališi pot naprej kopa. Ta živalica, ki se komaj viditi da, ima na svojim telesci devet odpertin, skoz ktere zrak v sebe sopi, ki se v njegovi stanici znajde, se preživi od zelenkastiga steržena, ki je med obema rudečima kožicama tega peresca, in je za svoj živež tako dobro oskerbljen, kakor sta veličanski slon v Indii in riba balina v Grenlandii za svojiga.

Niè posebniga nam ne obeta zeleni list, z katerim si veter igra, pa koliko bi se mogli učiti, dokler de bi vse vedili, kaj se z enim samim listam godi, in koliko reči je potreba, poprej ko svojo popolnost doseže. Zakaj z čisto nezapopadljivo umetnostjo je narpredniši list kake si bodi rastljike spodobljen in po svojih posodah, žilah in odpertinah ne le pristojin, zrak v sebe sopiti in ga zopet izdihavati, temuč si tudi iz neskončne množe zrakovih pervin ravno tiste poosvojiti in jih rastljiki pripeljati, ki jih za svoj sosebni sad potrebuje, in po kateri se timza od mete, meta od melise, in melisa od jagode razloči, ker se hrane rastljiki potrebne sploh več dobi iz zraka po perji, ko iz zemlje po koreninah.

Ravno tako nezapopadljivo nježna je tkav celic in posodvic, ki se med obema kožicama lista znajdejo, in ki listovi steržen stori. Z golim očesam zagledamo komaj nar debeliši žile, z dobrim mikroskopam pa vidimo tudi sokove posodvice, ktere

so pri vsaki rastljiki drugačne. Kako čudno se vidi božja vsegamogočnost tudi v narmanjšim njenim delu!

Neskončno modri Stvarnik je pa perje in listje vsih rastljik tudi zato toliko čudno vpodobil, de bi po dnevi, ko sonce pripeka, strupni sok v veliki množi v se sopilo, ga prekuhovalo, in ga zdraviga zopet izdihovalo. Še vžigljivi in zaduhli zrak, ki cloveka in žival umori, se popravi, ko ga rastljike tako predelajo. To se ne stori toliko z pomočjo sončne toplote ko njegove svetlobe, ktera zdravi zrak iz rastljik izpeljava. In sicer da rastljinsko perje toliko zdravši zrak, kolikor bolj de je dozorelo; zato ga dobrotljivost Stvarnikova ravno tačas k njegovi narveči popolnosti pripelja, ko je poletna vročina narhuji, in zato pa tudi nevarnost narveči, de bi se zrak zavsem spridil. Tega nas kemija in mnoga skušnja do gotoviga prepriča.

Iz tega tudi nekoliko izhaja veliki glad, ki ga vsaka rastljika po svetlobi ima. Te stvari v senci venejo, obledijo in poslednjič vsahnejo. Rože, ki v izbi ali kleti stojijo, se stegujejo proti oknu, in kolikorkrat jih na drugo stran zaobrnemo, tolikokrat se zopet proti svetlobi nazaj obrniti prizadevajo. Zveglaste rastljike, ki za kako steno brez svetlobe rastejo, si išejo skoz kako špranjo pot na svetlo najti; sončnica, dokler zavolj starosti ni preokorna, od jutra do večera svoje lice za soncem obrača. —

Koliko čudnih reči se je našimu očesu v tem majhnim razgledu odkrilo! Le rože in zeliša smo v premislik vzeli, in jih le bolj poverh pogledali, in že so nam nezapopadljive čuda vsigamogocnosti razgernile! Kaj bi še le našli, ko bi tavžentere in tavžentere njih plemen, in vsakiga podobo, sostavo, sad, lastnosti bolj na tanjko premotrili! V vsih tih nam tako navadnih stvaréh očitno božja moč vlada, iz njih nam njegova modrost, lepota, ljubezen in čuječa previdnost sije!

Te stvarice so pa tudi opomniki lepih čednost in pravičniga življenja. V bukvah nature beremo veliko podobnost med rastljikami in našo dušo, ki je z vsimi svojimi močmi, željami in nagnjenji še neskončno umetniši spodobljena kot one. Te moči, želje in nagnjenja so prave rože paradiza, ki bi našo dušo zaljšati morale. Z njimi bi morala naša duša narprijetniši dišavo svetih čednost pred Gospodam razširjati, z njimi pogreške, ki se jih v pečanji s svetam naleze, v pobožne djanja spremenjati, in tako njih strupni zrak zboljšati; morala bi večne svetlobe vedno lačna biti, ker zamore le tako sad pravih čednost prinesiti, ki je večniga življenja vreden.

Ravno tisti Gospod, ki je naturo tako prečudno lepo vpodobil, nas tudi opominja, v zgled si vzeti nje življenje v rastljikah. V bukvah Siraha

govori: Poslušajte me, otroci božji vi, in prinesite sad ko roža, ki je za potokam vsajena. Storite cvet, ko lilija, dajajte sladke dišave, ozelenite se vse prijetno, prepevajte hvalnice, in povelečujte Gospoda v njegovih delih. (Sir. 39.)

Življenje Svetnikov in Svetnic božjih je bilo tako, zato pa tudi pred njih podobe rožice polagamo, in z njimi svete oltarje lepšamo. Kraljici vsih Svetnikov, presveti Devici in Materi našiga Odrešenika pa pobožni vernik Roža pravi. Sveta cerkev božja jo imenuje skrivno, duhovno rožo, ker je dišavo vsih čednost svete ljubezni pred Gospodam razširjala, in oberne na njo tiste besede svetiga pisma: Kakor ceder na Libanu sim povikšana in kakor cipresa na gori Sion. Visoko kakor palma v Kadezu sim zrastla, in kakor zasajena roža v Jerihu, kakor lepa oljka na polji, in kakor javor pri vodi na potih sim visoko zrastla. Kakor cimet in lepo dišeče mazilo sim dišala, kakor zbrana mira sim dajala prijetin duh od sebe. Sladek in dišeči sad sim prinesla. (Sir. 24.)

Kako škoda vunder, de se na glas nature sploh tako malo porajta! Nar lepsi kratkočas ponuja ona, in ga zastonj deli. Zaderžanje bi bilo vse bolj kersansko, ko bi premišlovanje nature bilo bolj splošno.

(Iz knjige: Stunden der wahren Andacht.)

M. Stojan.

Sedajnji obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sežun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

10. Hervaško (kraljestvo).

Hervatje so se bili okoli l. 640 te dežele polastili, njih vojvodi, župani imenovani, so bili od perviga Frankonam, v 9. stoletji Gerkam podložni, v 10. stoletji so postali sami svoji in so se kralji imenovali. Kralj Zvonimir je bil oženjen s sestro ogerskiga kralja sv. Ladislava Heleno tudi Lepa imenovana; ko je on brez erbov umerl, so se hervaški mogočniki med saboj za kraljevo krono tergali, in deželo z morijo in ropanjem gausili. Sv. Ladislav pomaga scer l. 1089 svoji sestri puntarje pokrotiti, ali ta se čuti preslabo za vladanje in prepusti torej vso hervaško deželo svojimu bratu Ladislavu. Ta je dal zdaj Hervatam svojiga vnuka Almosa za kralja, to de ker je bil zoper tiga nov nepokoj se uzdignil, je ogerski kralj Koloman v l. 1102 z vojsko na Hervaško peršel, in potlej ko je bil prvi puntar Peter premagan in ubit, so se

bili Hervatje Kolomanu podvergli. Od tega časa tedaj so bili Hervatje vedno z Ogram zedinjeni. — De bi bile meje proti Turkam bolj zavarovane, je bilo od časov cesarja Ferdinanda I., Maksimiliana II. itd. nekaj hervaške zemlje od ogerske vlade odločene, in postala je tako Granica z svojimi krepkimi in zvestimi vojaki. V l. 1745 je bila postavila Maria Terezija prvi Banalski regiment in v letu 1746 družih zgoraj imenovanih 7 regimentov.

V miru so živeli tudi Hervatje z Ogri, zakaj obodvoji so imeli svoj jezik doma nevraten, v kanclijah pa se je rabil nepremeljiv in vsakimu olikanemu človeku umeven latinski jezik. Ali od kar so jeli Ogri svojo madžarsko narodnost povzdigvati (l. 1725) in svoj, vsim drugim ljudstvom neznan madžarski jezik čedalje bolj v kanclije in šole siliti — je razpertje zmiraj huji rastlo, Ogri nezadovoljni, de jim je bil cesar Ferdinand I. l. 1848 lastno ministerstvo pervolil, so Ferdinanda I. dalje permorali, de bi tudi graničarski regimenti bili njim podložni, kar je te neznano peklo. In tako se je vnela kervava vojska v jesen l. 1848, ktere kone in popravo toliko zgledov še le prihodni časi pernesti zamorejo.

(Dalje sledi.)

Moč vesti.

(D. J.)

Neki bogat kupčevavec vzame doma dosti denarjev seboj, in se odpravi s svojim nar zvestejšim hlapcam na pot. Ali takrat ni imel sreče pri svojim poslu. Njegov hlapec namreč, kterimu je denarje zročil, začne na potu premišljevati, kako bi mogel tako bogat postati, kakor je njegov gospod. Pa bolj ko premišljuje, bolj ga nesrečna misel goni, de naj svojimu gospodu uide. — Desiravno mu je še vedno zvesto služil, ga vender krivični Mamon preslepi, in on pobegne s kervavim blagam od svojiga gospoda čez morje v Angležko, in se tam naseli. — Tudi tu ga goljufiva sreča ni zapustila, on obogati, in tako v imenu in časti napreduje, de ga poslednjič za sodnika tistiga kraja izvolijo. Ni dolgo v tej časti, ko nekiga tatú k njemu pripeljejo, de ga sodi — ali, ko bi bil imel sodbo skleniti, prebledi, in ne more ne besedice pregovoriti. Vsi pričujoči se začudijo nad tem, in poprašujejo sodnika po uzroku njegoviga prestrašenja, čez nekaj časa pa on globoko vzdihne, in pravi: „Kako morem jaz tega soditi, ko sim tak hudodelnik, kot on“, vse od konca do kraja pove, kako je prisel k tacim bogastvu, in se radovoljno kervavi sodbi predá, rekoč: „Vse se more za denarje kupiti, ali pokoja in miru vesti nikdar.“

Umek.

Razgled po keršanskim svetu.

Iz Rima. Žalostin je še stan mesta. Večidel meščanov sicer dobro misli, pa si ne upa na ravnost delati iz strahu pred skritimi zalazovavci. Nizji ljudstvo ravna po misli puntarskiga vladarstva, ktero ga z zlatam podkupuje. In le tega se je se bati, de bi spačena druhal ne začela po tistih vodilih ravnati, kakoršne vodniki zdanjih prekucij na znanje dajo — po tistih namreč, de bi vse posestvo med vsimi enako razdeljeno bilo: kdo delaj, ali ne delaj, imaj ali ne imaj kaj, vonder vsak bi dobro živel, in nič bi mu manjkati ne smelo. Že marsikteri po takim načinu svet poravnati mislijo, in jemati začenjajo povesod, kjer se kdo kaj ima.

V severni Ameriki je še veliko sveta za katolško vero odpertiga. Nad združenimi Amerikanskimi deržavami je še široka zemlja raztegnjena, sicer bolj merzla pa vender s prebivavci bolj ali manj redko naseljena. Posebno je opomniti Kanada, velika dežela, zdaj Angležki oblasti podložna, in v dvoje, dolejno in gorejno Kanado razdeljena. Pred kakimi pol drugo sto letmi se je tam veliko ljudi iz Francozkiga vselilo, kteri so še vedno katolčani ostali. K tem so zadnje čase prišli mnogi katolški Irci in Nemci; in med domačimi Indijani se tudi tukej spoznanje praviga Boga razširja, ker med njimi nekaj iz Evrope pregnanih Jezuitov nebeske resnice oznanuje. Kanada šteje dva škofa, eniga za dolejni del v Kvebeku, družiga za gorejniga v Torontu. — Neki misijonar, p. Janez Holcer, iz reda Jezusoviga piše v kat. Tirolskih listih, kako se mu je na nekim misijonskim potu iz Nove Germanije, kjer je misijonski sedež, do nekterih koč katolških Ircov 28 angležkih milj (12 do 14 ur) daleč godilo. Sneg je bil že nekaj odlezel, pa med potam se vzdigne hud vihar in silno je medlo; visoke drevesa na desni in levi so na zemljo treskale in sled pota je bil kmalo pokrit. Vonder hiter kanadski koniček je z misijonarjem naglo v saneh naprej dirjal, in nesreče ga jo Bog varoval. Bati se je bilo zraven še, bati divjih zverin, volkov in medvedov. Malo popred ste bili dve ženi napadeni: eno so volkovi raztergali, druga je sebe in svoja dva otroka serčno zoper medveda branila, in zver s sekiro ubila. Pa imenovaniga misijonarja ni nobena taka nevarnost zadela. Ko je prišel prot noči do koč, v ktero je bil namenjen, so ga z veliko radostjo sprejeli, in so mu po moči postregli; le koč mu je bila merzla, ker je bila iz neobdelanih brunov zložena, in veter je skoz spranjo lahko vanjo pihal. Potem je ta misijonar štiri dni vselej celo jutro spovedoval in popoldne keršanski nauk razlagal. Trideset oseb mu je prišlo, ktere iz pomanjkanja mašnika 7 do 10 let niso per spovedi bile. Tudi je starčka per 60 letih in mladenea per 17 letih in več otrok po 2 in 3 leta starih kerstil. Nazaj gredoč je prisel do samotne koč, in mislil je kar naprej iti; pa kakor s silo ga je nekaj nazaj vleklo, de se je ustavil, in v hišo stopil. Tu je ležal star mož na smertni postelji; ko mašnika po podobi spozna, se kvisko sklone, in s solzami v očeh pove, kako je že dolgo za spovednika k Bogu zdihoval, in žaloval, de je v te zapušene kraje prisel, kjer ni dobiti duhovne pomoči. Bil je potem spovedan in previden, in drugi dan je umerl. Kako je božja previdnost čudno zanj skerbel!

Desiravno v tistih stranah ni povsod bogatije, pa vunder si katolčani kar moč prizadevajo, cerkve in sole napraviti. Tam v Novi Germanii zidajo lepo novo cerkev, in šola šteje per 120 otrok.

Kar je razdivjanih mož, kateri bi v političkih rečeh vse s korenino radi preobrnili, so si vsi tudi v tem enaki, de katolško vero čez nemoč zatirajo. Kakor naglo je na Ogerskim Košutova stranka spet napredovati jela, se je tudi njeno sovraštvo do vsiga, kar se katolško imenuje, huje kazati začelo. Veri del škofov je v svojih sedežev pregnan; le eden zmed njih podpira nekakošno sklepe hudobnežev, in zato ima zdaj stol odstavljeniga Granskiga nadškofa prejeti; ta je g. Horvat Canadski škof. Več duhovnov so že obesili, druge izgnali; ali pa v ječo potaknili. V Budi so Madjari prišli v kapucinarski kloster, so dva patra ustrelili, druge v ječo odpeljali. Koliko reve so hudobneži na lepo ogersko deželo napeljali!

Frajbursko vladarstvo v Švajcu je popred že bilo prepovedalo molitev v soli pred in po uku; zdaj je se ustavilo posebne pobožnosti, ki so tamkej mesca Majnika v čast Matere božje v navadi.

V Rimu — ne dosti, kar je vse cerkveno posestvo zgube že terpelo — je že tudi nekatere mašnike smert iz rok prekucnežev zadela. V divjim veselji, de so prvi pot Francoza odgnali, so hudobneži precej drugi dan eniga fajmoštra umorili, druga dva zaperli; en dan potem so vojaki zopet eniga mašnika z bajoneti do smerti mučili, in šest drugih je neki neusmiljeni oficir ustreljiti dal.

V Jeruzalemu je stan ondašnih katolčanov od dne do dne težji. Odcepljeni Greki vsako krivico brez vse kazni nad njimi počenjajo, in prevzetno obhajajo svojo zmago. Turškiga bašeta so podkupili ali preslepili, zdaj so vse pritožbe katolčanov per njem brez sadu. Katolski patriarh ali višiškof častiti g. Valerga že misli svoj sedež iz Jeruzalema drugam prestaviti, de bi vecnimu nagajanju Grekov odmaknil.

Kolera je spet v več krajih Evrope hudo začela gospodariti. Na Dunaji se je pokazala posebno v dvojih ulicah nekiga predmestja; na Ogerskim je že poprej tudi per cesarski armadi nekatere vojake umorila; zdej pa vunder tam pojenuje, glasi se pa nasprot v spodnjih krajih nekdašnjiga Ogerskiga kraljestva, kakor v Sremu, pa le bolj redko kteriga napade in ni preveč silovita. — Na Francozkim v Parizu pa strašno razsaja, mesto je res veliko, ki ima okoli eniga milijona prebivavcov, pa vunder pretrese človeka slišati, de jih en dan bliz osemsto na koleri umerje. Tudi na Nemškim, kjer zdej vse narobe gre, je k vsim drugim nadlogam in zmešnjavam se kolera pertisnila; v Vratislavi na Šlezkim, kakor verjetne pisma povejo, razsaja, de je groza. Pa sej bi se bilo čuditi, ko bi Bog z neznanimi ognjenimi šibami ljudstev ne kaznoval, ker mera hudobije je tako polna, de na vse kraje kipí; se li kozarec jeze božje ne bo izlil na te grozovitosti, ktere so iz peklenskiga brezna na svet pervrele? Ah sercé se mi v britkosti topí, ko pogledam na pglavitno mesto kersanstva, sveti sedež Rimskiga papeža! Kako je pač raztergano in razdjano od požvinjenih tolovajskih puntarjev, ki so večidel ptujci in potepuhi, žlindra vsih prekuc-

nežev, brez vse vere, brez vesti, sovražniki Boga in ljudi, v kterih ne iskrica blaziga čutila ne tli. Ze sedem in šestdeset duhovnov so v Rimu umorili, silo veliko cerkev in kloštrov požgali in poropali, svete posode so s svojimi kervavimi rokami pobrali, sveto rešnje telo zasramovali in okrog pometal! Upimo vunder v nebo, de se Bog usmiljeno ozre na svoje sveto mesto, in z enim bliskam svojiga vsigamogočniga očesa razkropi in razdrobi naklepe Satanove! Vrata peklenske z divjo močjó butajo v Petrovo skalo, molimo, de se Gospod razodene kmalo v svoji časti. Dans se sliši, de so prišle pisma iz Tersta, ki perpovedujejo, de so združeni Francozje, Neapolitanci in Španjolci Rimске puntarje premagali. Bog daj, de bi bilo res!

Na Nemškim hudodelska derhal, ktera se za rudečo ali kervavo republiko bojuje, ravno tako kakor v Rimu divjá. Duhovne in druge goreče katolčane, kateri zvestobe do svojiga kralja nočejo prelomiti, v Renanskim Palatinatu z vilami in cepci, z velikimi davki v denarjih in z drugimi nasilnostmi perzugati hoče, de bi v nje rog trobili.

V severni Ameriki so se 6. dan pret. mesca škofje katolške cerkve v Baltimori zbrali in veliki zbor obhajali. Prišlo jih je skupej 26, 2 nadškofa in 24 škofov. Posvetovali so se zavoljo omejenja posameznih škofij, in posebno zavoljo obsege cerkvene okrajne za novo izvoljeniga nadškofa per sv. Ludoviku. — Tudi v Azii, namreč v Kini na otoku Hong-kong ima letas cerkveni zbor se sniti, v kteriga so vsi papeževi namestniki in škofje iz velikih Azijanskih deržav iz Kine in Kohinkine, iz Tonkinga in Siama, iz Tatarije, iz Japana in iz Koree poklicani.

Avstrijanski škofje, ki so na Dunaji zbrani, so pretečeno nedeljo zahvalno mašo v stolni cerkvi sv. Štefana imeli; njih sklepi še niso znani, nekej bi se pa znalo kmalo zvediti, vsaj dva pastirska lista, eden na duhovšino, drugi na kersansko ljudstvo v Avstrii bi utegnila biti skorej natisnjena. Kar bodo pa na Papeža poslali in ministerstvu podali, to bo pred ko ne še nekej časa na skrivnim ostalo: to že viši razumnost veleva.

Darila za papeža Pija IX.

Od poprej	1456 gld.	59 1/2 kr.
Iz Hrenovške fare	8	—
Gospod Jožef Kos, fajmošter v Spodnjim Mokronogu	2	30
— Jožef Grad, kaplan v Spodnjim Mokronogu	1	30
Helena Dolinšek	1	—
A. G. „Malo iz dobriga serca“	1	—
Nekdo svetimu Očetu Papežu	1	20
Ena ne imenovana	2	—
Ena dekla	1	—
Štirje ne imenovani iz Gorenskiga	10	—
Maria Knerle v Ljubljani	1	40
C. Z. C. P.	5	—
Iz Polhoviga Gradca 1 cekin za 1 gld. 30 kr. in drugih 16 gld. 11 kr., skupej	20	41
Skupej	1512 gld.	40 1/2 kr.